

Marcin Lutomierski

Zagraniczne podróże i kontakty naukowe

Jan Głuchowski, *Zagraniczne pobyty akademickie pracowników UMK w okresie PRL-u*, Toruń, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2021.

Najnowsza książka Jana Głuchowskiego – profesora prawa, byłego prorektora UMK oraz dziekana Wydziału Prawa i Administracji, a także autora dwóch powieści – jest opracowaniem dotyczącym zagranicznych wyjazdów naukowych pracowników UMK w okresie PRL-u.

Publikacja ma formę recenzowanego opracowania opartego zarówno na dokumentach, wybranych relacjach cudzych, jak i doświadczeniach własnych.

Autor zna z autopsji opisywany temat, ponieważ przebywał w USA jako *visiting professor* i wykładał na wielu uczelniach zagranicznych, był także uczestnikiem rozmaitych zagranicznych wydarzeń naukowych. Z tego powodu książka ma również charakter wspomnieniowy.

Ze względu na przemiany gospodarcze, społeczne i polityczne realia przedstawione w publikacji mogą wydawać się odległe. Dlatego, jak mówi autor już we wstępie: „Wydaje się, że tego typu refleksje będą nabierały coraz większego znaczenia w miarę upływu lat. Rosną nowe pokolenia, które nie znają ani owych czasów oraz niedorzecznych warunków stworzonych w ramach suwerenności narodowej, ani ograniczeń systemowych obozu socjalistycznego” (s. 14).

Książkę *Zagraniczne pobyty akademickie pracowników UMK w okresie PRL-u* tworzą: siedem rozdziałów, liczne zdjęcia, indeks pracowników Uniwersytetu i aneks zawierający przykładowe umowy o wymianie osobowej UMK z partnerami zagranicznymi. Treść ukazuje indywidualne i instytucjonalne kontakty naukowe, które wzmacniały pozycję toruńskiego uniwersytetu. Można tu przeczytać m.in. o wybranych konferencjach, kongresach i seminariach międzynarodowych we Francji, Republice Federalnej Niemiec, Wielkiej Brytanii i Włoszech, stażach naukowych w Skandynawii, Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich i innych krajach socjalistycznych, jak również stażach i stypendiach w Kanadzie i USA.

Zawarte w publikacji relacje odświeżają ówczesne dysproporcje w realiach finansowych Polski i państw Europy Zachodniej. Za przykład niech posłuży następujący casus. „Po uzyskaniu doktoratu podjąłem starania – wspomina prof. Głuchowski – o uzyskanie zagranicznego stypendium naukowego. Maksymalnym okresem pobytu był z reguły rok. Skierowałem wzrok na Zachód. Byłem skazany wyłącznie na siebie, ponieważ ani mój promotor prof. Zbigniew Jaśkiewicz, ani nikt spośród profesorów Wydziału Prawa nie miał kontaktów, które mogłyby mi być pomocne. [...] W stosunkowo krótkim cza-

sie zostałem poinformowany, że zaakceptowano mój roczny pobyt na fakultecie prawa Uniwersytetu Sztokholmskiego. Warunek – musiałem pokryć koszty przejazdu i zapłacić z góry ubezpieczenie w wysokości około trzystu dolarów. Była to dla mnie bariera nie do pokonania – moja miesięczna pensja wynosiła około piętnastu dolarów, a na świat przyszedł już pierwszy syn, Piotr. Nie pojechałem” (s. 27–28).

Bywało jednak i tak – w przypadku stypendiów niemieckich czy amerykańskich (m.in. Humboldta, Fulbrighta) – że strona zapraszająca fundowała nie tylko bardzo wysokie, z perspektywy polskiej, stypendium, pokrywała koszty przelotów i noclegów w innych krajach przy zmianie przewoźnika, lecz także wypłacała kieszonkowe na okres podróży i pokrywała nawet przejazdy taksówkami z lotniska do hotelu i koszty kolacji w tymże hotelu. Natomiast niezwykle skromnie były finansowane wyjazdy konferencyjne.

Szczególnie dotkliwe okazywały się niekiedy działania Służby Bezpieczeństwa, która żywo interesowała się zagranicznymi wyjazdami krajowych uczonych. Jako przykład tego typu „troski” funkcjonariuszy o wyjeżdżającego za granicę badacza mogą posłużyć przywołane w pracy wydarzenia z życia ówczesnego asystenta i adiunkta Janusza Małtka,

obecnie emerytowanego profesora historii, byłego dziekana i prorektora UMK. Za sprawą SB jego droga do profesury była długa (1974–1988), a to dlatego, że próby pozyskania go do współpracy zakończyły się niepowodzeniem. „Podczas decydującej rozmowy oznajmił nachodzącemu go esbekowi, że nie zrobi z niego tajnego współpracownika. Funkcjonariusz zaczął się wtedy odgrażać, że bezpieka zablokuje jego karierę naukową. Odpowiedział mu na odchodne, że i tak zostanie profesorem” (s. 138).

Książka prof. Jana Głuchowskiego jest rzeczowym i w wielu miejscach anegdotycznym ujęciem tytułowej problematyki, które przybliży nieco zapomniany dziś, a przecież istotny, wkład pracowników Uniwersytetu w jego umiędzynarodowienie. Warto podkreślić, że to nawiązywanie i podtrzymywanie kontaktów zagranicznych odbywało się w trudnych i skomplikowanych warunkach czasów PRL-u, kosztem wielu wyrzeczeń i nierzadko upokorzeń (zwłaszcza podczas kontroli osobistej i celnej).

Publikacja ukazała się w grudniu ubiegłego roku. Obecnie jest dostępna nie tylko na stronie internetowej wydawcy, lecz także w wybranych bibliotekach oraz księgarniach.

Dr Marcin Lutomiński – Wydawnictwo Naukowe UMK

Jarosław Dumanowski

Pierniki z Bydgoszczy i rękopis znaleziony w Kijowie

Ostatni, ósmy, tom naszej serii „*Monumenta Poloniae Culinaria*” to *Zbiór dla kuchmistrza, spisany w XVIII w. niezwykły zbiór przepisów kulinarnych, pochodzących głównie z XVI i XVII w.*

Rękopis znajduje się w Bibliotece Narodowej Ukrainy w Kijowie, a jego tekst opracowaliśmy razem z dr Switłaną Bułatową z tejże biblioteki. Tekst został spisany dla rodziny Zahorowskich i Pocijów, starych ruskich rodów, najpierw prawosławnych,

potem katolickich i spolonizowanych. Receptury opisują wspólne, polsko-ukraińskie dziedzictwo. Mowa w nich o produktach określanych jako „ruskie”, w przepisach pojawia się „Ukraina”, autorzy wspominają o prawosławnych zwyczajach.

Zbiór dla kuchmistrza to kolekcja wielu różnych tekstów. Wśród nich zwraca uwagę kopia zaginionego *Kuchmistrzostwa* z ok. 1540 r. – najstarszej, zaginionej polskiej książki kucharskiej, która była tłumaczeniem z języka czeskiego. Niezwykły przy-

NAUKA • BADANIA • KULTURA

GŁOS UCZELNI

CZASOPISMO UNIwersYTETU MIKOŁAJA KOPERNIKA W TORUNIU

Dlaczego Rosja zaczęła wojnę?

s. 6–9

Opieka zdrowotna po przejściach

s. 22–26

Jak się mieszka?

s. 27–34

Teatr jest alternatywą

s. 64–69

